

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

УДК 338.48(477):330.31

Левченко Ірина, Маховка Вікторія

(Полтава, Україна)

**СТРАТЕГІЇ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У
ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ СФЕРІ: ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА
СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Анотація. У статті згруповано основні туристично-рекреаційні регіони світу за тривірневим розподілом. Розглянуто зарубіжні практики впровадження стратегій сталого розвитку та підтримки екологічної безпеки в туризмі. Сформовано пропозиції щодо розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Україні.

Ключові слова: туризм, рекреація, екологія, сталий розвиток, стратегія, міжнародний менеджмент.

Summary. The article groups the main tourist and recreational regions of the world according to a three-level system. It examines foreign practices for implementing sustainable development strategies and supporting environmental safety in tourism. Proposals have been developed for the development of tourist and recreational activities in Ukraine.

Key words: tourism, recreation, ecology, sustainable development, strategy, international management

Стрімкий розвиток усіх галузей людської діяльності призводить до глобальних екологічних труднощів, особливо через агропромисловий та туристично-рекреаційні сфери. Так, наприклад за рахунок туристичної діяльності у світі відбулася деградація довкілля на 5-7%, і це не враховуючи території, де туристично-рекреаційна сфера є основним економічним забезпеченням регіону. На сьогоднішній день міжнародні організації звертають

увагу на підвищення питання підтримки екологічної безпеки з урахуванням розвитку туристично-рекреаційної діяльності в місцях масового прибуття туристів. Адже саме якісний стан навколишнього середовища в цілому впливає не лише на суспільство, а й виступає цінним природним ресурсом для туристичної діяльності.

Детальний аналіз питання екологічної безпеки туристичних територій з урахуванням сталого розвитку представлено у працях таких вітчизняних науковців, як: Гринюк В. [1], Шуліка Б., Сержантова Ю., Денищенко Л. [2], Голод А. [3], Паньків Н., Гунько В. [4], Гапоненко Г., Лістратенко Д., Євтушенко О., Шамара І. [5], Шпильова Ю., Ільїна М. [6], Монастирський В. [7], Лисюк Т., Семенюк О. [8], Лендел М. [9], які у свою чергу акцентують увагу на впровадженні екологічно безпечних технологій та інноваційних рішень, що мінімізують негативний вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище, сприяють підвищенню відповідальності серед учасників туристичного ринку та стимулюють розвиток усвідомленого споживання туристичних продуктів. Ми ж, пропонуємо розглянути основні стратегії міжнародного менеджменту у туристично-рекреаційній сфері, що у свою чергу надаватимуть підтримку екологічній безпеці та сталому розвитку регіонів.

Відповідно до географічного розташування у світі виділяють десять основних рекреаційних регіонів. У таблиці 1. згруповано туристично-рекреаційні регіони за тривірневим розподілом, а саме: рекреаційний регіон, субрегіон та туристичний регіон.

Табл. 1

Основні туристично-рекреаційні регіони*

№ пп	Рекреаційний регіон	Субрегіон	Туристичний регіон
1.	Європа	Центральна і Східна Європа	Азербайджан, Білорусія, Болгарія, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Угорщина, Україна, Узбекистан, Чехія
		Північна Європа	Данія, Великобританія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція
		Південна Європа	Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Греція, Іспанія, Італія, Македонія, Мальта, Португалія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Хорватія, Чорногорія
		Західна Європа	Австрія, Бельгія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Франція, Федеративна Республіка Німеччина, Швейцарія

		Східно-Середземноморська Європа	Кіпр, Ізраїль, Туреччина
2.	Азія	Північно Східна Азія	Китай, Гонконг (Сянган, Китай), Монголія, Демократична на родна республіка Корея (північна Корея), Республіка Корея (південна Корея), Тайвань (Китай), Макао (Аоминь, Китай), Японія
		Південно Східна Азія	Бруней, Східний Тимор, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни
		Південна Азія	Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка
3.	Північна Америка	Північна Америка	Гренландія (Данія), Гавайські острови (США), Канада, Мексика, Сент-П'єр і Мекелон, США
4.	Південна Америка	Південна Америка	Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Гайана, Гвіана (Франція), Еквадор, Колумбія, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Чилі, Фолклендські острови
5.	Центральна Америка	Центральна Америка	Беліз, Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Панама, Сальвадор
6.	Басейн Карибського моря	Басейн Карибського моря	Ангілья, Антигуа и Барбуда, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Бермудські острови (Великобританія), Віргінські острови (Великобританія), Віргінські острови (США) Гаїті, о. Гваделупа (Франція), Гренада, Домініка, Домініканська республіка, Кайманові острови, Куба, Малі Антильські острови, Мартініка, Монтсеррат, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс и Невіс, Сент-Люсія, Тринідад і Тобаго, Теркс і Кайкос, Ямайка
7.	Африка	Північна Африка	Алжир, Марокко, Судан, Туніс
		Південна Африка	Ботсвана, Лесото, Намібія, Південно-Африканська Республіка, Свазіленд
		Центральна Африка	Ангола, Габон, Демократична республіка Конго, Екваторіальна Гвінея, Камерун, Конго, Сан-Томе і Принсіпі, Центральноафриканська республіка, Чад
		Східна Африка	Бурунді, Джибуті, Еритрея, Ефіопія, Кенія, Коморські острови, Мадагаскар, Малаві, Маврикій, Мозамбік, Реюньон, Руанда, Сейшельські острови, Сомалі, Танзанія, Уганда, Замбія, Зімбабве
		Західна Африка	Бенін, Буркіна-Фасо, Гана, Гамбія, Гвінея, Гвінея - Бісау, Кабо-Верде, Кот-Д'Івуар, Ліберія, Мавританія, Малі, Нігер, Нігерія, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Того, острів Св. Єлени (Великобританія)
8.	Австралія	Австралія та Океанія	Австралоазія: Австралія, Нова Зеландія Мікронезія: Гуам (США), Кірибаті, Маршаллові острови, Федеративні штати Мікронезії, Науру, Північні Маріанські острови (США), Палау
9.	Океанія		Меланезія: Фіджі, Нова Каледонія (Франція), Папуа - Нова Гвінея, Соломонові острови, Вануату
			Полінезія: Американське Самоа (США), Самоа, Тонга, Тувалу, Французька Полінезія
10.			Антарктида

**Джерело: сформовано авторами на основі обробки публікацій [7-12]*

Представлені рекреаційно-туристичні регіони об'єднують у собі природні, природно-технічні, історико-культурні, інфраструктурні та ресурсні територіальні об'єкти [7-12]. На сьогоднішній день саме за допомогою принципів сталого розвитку у сфері туризму та рекреації передбачається мінімізація впливу на довкілля, повага до культурної спадщини за рахунок максимальної залученості місцевих громад. Найчастіше ми можемо спостерігати розвиток екотуризму, як стратегічного напрямку збереження природних територій (національних парків, заповідників, благоустрій покинутих

землеволодінь) та використання екологічних сертифікатів (Green Globe, ISO 14001 тощо) у туристичному бізнесі.

У світовій практиці найкращі кейси запровадження стратегічного міжнародного менеджменту з метою підтримки екологічної безпеки та сталого розвитку регіонів представлено у таких країнах [10-14]:

Канада – розробила стратегію розвитку національних парків, що передбачає контроль кількості відвідувачів;

Скандинавські країни – об'єднують у собі місцеві громади та на рівні держав забезпечують підтримку малого бізнесу, що займається «зеленим» туризмом;

Японія – представляє високий рівень цифровізації в процесі управління туристичними потоками;

Іспанія (Барселона) – розроблено антикризову стратегію протидії надмірному туризму в країні.

Успішність залежить від довгострокового планування, широкої міжнародної співпраці, залучення інвестицій та новітніх технології у туристично-рекреаційну сферу з метою підтримки екологічної безпеки та сталого розвитку. Україна ж перебуває у складній геополітичній та економічній ситуації враховуючи військові дії майже по всій території країни, але крім того розвитку туристичної діяльності перешкоджають і такі проблеми як: низький рівень інтеграції в міжнародні туристичні мережі; недостатній розвиток інфраструктури; екологічні загрози (несанкціонований туризм, перевантаження рекреаційних зон); відсутність системного підходу до управління туристичними ресурсами [10-14]. Через війну став обмеженим доступ до вітчизняних туристично-рекреаційних зон: Сумщини, Харківщини, Чернігівщини, Херсонщини, Дніпропетровщини, Донеччини, Луганщини, Миколаївщини, Запорізької області та Криму, – що у свою чергу підвищило потік туристів на західні регіони країни.

Україна маючи високий потенціал розвитку туристично-рекреаційної сфери запровадивши успішні міжнародні стратегії менеджменту не лише отримає економічну вигоду, а й сприятиме зростанню соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу та екологічній безпеці. Саме тому, на наш погляд доцільно

розглянути зарубіжну практику впровадження сучасних стратегій розвитку туризму з метою підтримки екологічної безпеки та сталого розвитку. В першу чергу необхідно переглянути та внести правки до національної стратегії сталого туризму відповідно до міжнародних стандартів з метою імплементації екологічних норм на законодавчому рівні. Наступний крок сприяти залученню іноземних інвестицій та партнерів, що дозволить підвищити рівень освіти та підготовки кадрів у сфері міжнародного туристичного менеджменту.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гринюк В.І. Туризм як фактор впливу на екологічний стан довкілля. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки»*. У 2-х ч. Рівне: НУВГП, 2020. Ч.2. 497 с. С.367-372.
2. Шуліка Б., Сержантова Ю., Денищенко Л. Екотуризм: збалансований підхід до відвідування природних місць та його вплив на природні ресурси. *Економіка та суспільство*. 2023 р. DOI:10.32782/2524-0072/2023-57-82 .
3. Голод А.Н. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія. Львів: ЛДУФК, 2017. 340 с.
4. Паньків Н.Є., Гунько В.М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Т.27. №3. С.108-112.
5. Гапоненко Г., Лістратенко Д., Євтушенко О., Шамара І. Екологізація туристичної діяльності як фактор сталого розвитку регіонів України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2023. Випуск/Issue 18. DOI: 10.26565/2310-9513-2023-18-06
6. Шпильова Ю.Б., Ільїна М.В. Значення екологічного імперативу для формування орієнтирів сталого розвитку суспільства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. №. 24 (1). С. 8-11.

7. Монастирський В.Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посібник / В.Р. Монастирський // ННВК «АТБ», Львів, 2022. 200 с.

8. Лисюк, Т., Семенюк, О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. *Економіка та суспільство*, (73). 2025. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-28> .

9. Лендел М.А. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційно-туристичної сфери України та її регіонів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2013. Вип. 1 (38). С.196-199.

10. Management of logistics design of secure development of innovative industrial, agricultural and tourist enterprises in the conditions of martial law / A. Verhun, O. Lozhachevska, M. Mishchenko et al. // *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2022. Vol. 41. P. 260-273.

11. Маховка В.М. Сучасні тенденції розвитку рекреаційних комплексів в Україні та світі. *Матеріали 77-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету*, 16-22 травня 2025 р. Т 2. с. 16.

12. Levchenko I. Ecological safety of Ukraine: problems and ways to address them in accordance with international obligations. / I., Levchenko, M. Sokol // *Наукове видання «Вісник Сковородинівської академії молодих учених»*. Харків. С.193-201. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/951275af-9cc3-461d-94ce-a99a05bcc4eb/content> .

13. Левченко, І. В., Буряк, А. А., Максюта, Н. С. Виклики та перспективи впровадження екологічних та соціальних ініціатив у міжнародному бізнесі. *Актуальні проблеми сталого розвитку*, 1(2), (2024). 57–64. [https://doi.org/10.60022/2\(2\)-8SD](https://doi.org/10.60022/2(2)-8SD) .

14. Левченко І.В. Екологічна безпека країн Північної Америки: методи та індикатори оцінювання екозагроз. *International collective monograph International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects international collective monograph*. Volume II. С. 512-540. <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/14692> .

Левченко Ірина Василівна – доктор філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент», доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», тел. +380957235833, fem.levchenko@nupp.edu.ua, сертифікат: Ні; про конференцію дізнався з розсилки по електронній пошті; потребує отримувати запрошення від оргкомітету про наступні наукові конференції на свою електронну адресу.

Маховка Вікторія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», тел. +380665794520, fem.makhovka@nupp.edu.ua, сертифікат: Ні; про конференцію дізналася від колеги; потребує отримувати запрошення від оргкомітету про наступні наукові конференції на свою електронну адресу.